

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/upamietnianie-i-identyfikacje/upamietnianie-walk-i-meczenstw/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/nazwy-do-zmiany/40386,ul-2-Armii-Wojska-Polskiego.html>
28.02.2026, 21:54

ul. 2 Armii Wojska Polskiego

31.05.2017

- ul. 2 Armii Wojska Polskiego
- ul. 2 AWP
- ul. II Armii Wojska Polskiego
- ul. II AWP

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu nazwy powyższe powinny zostać zmienione jako wypełniające normę art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).

2 Armia Wojska Polskiego – związek operacyjny zorganizowany przez władze Związku Sowieckiego wbrew władzom państwowym Rzeczypospolitej Polskiej w lipcu i sierpniu 1944 roku.

Była to kontynuacja działań sowieckich, związanych z utworzeniem „1 Armii Polskiej w ZSRS”, równoległych z formalnym przemianowaniem 1 AP w „1 Armie Wojska Polskiego”. Władze Rzeczypospolitej Polskiej nazywały te jednostki „formacjami powołanymi do życia przez Rząd Sowiecki pod polską nazwą”, oddzielając polityczny wymiar ich wykorzystania przez Stalina od deklarowanego zrozumienia dla losu szeregowych żołnierzy, którzy w tych szeregach się znaleźli.

Pierwsze polskie jednostki złożone z obywateli RP i podległe dowództwu Armii Czerwonej Związek Sowiecki zaczął tworzyć w maju 1943 r. – wkrótce po zerwaniu stosunków międzypaństwowych z Rzeczpospolitą Polską. Według oświadczenia rządu RP z 13 maja 1943 r. na temat samowolnego organizowania w ZSRS tych jednostek „decyzja Rządu Sowieckiego musi być uważana przez Rząd Polski jako cios w suwerenne prawa państwa polskiego, które wyłącznie ma prawo dysponowania życiem swoich obywateli w szeregach Armii Narodowej.”

2 AWP utworzono w 1944 roku na mocy decyzji władz Związku Sowieckiego. Za akceptacją Józefa Stalina na czele 2 armii postawiono sowieckiego gen. Karola Świerczewskiego. Rozkazem z 20 sierpnia 1944 r. ustalono, że w skład 2 AWP wejdą 5 DP, 6 DP, 7 DP, 8 DP oraz jednostki artylerii, saperów i jednostki specjalne (następnie dodano 9 DP i 10 DP). W okresie X-XI 1944 r. czasowo dowódcą tej armii został sowiecki gen. Stanisław Popławski, po czym ponownie funkcję tę objął gen. Karol Świerczewski.

Nowe jednostki armijne złożone były w większości z obywateli Rzeczypospolitej Polskiej. Zostali oni bezprawnie wykorzystani w ten sposób przez sowieckie dowództwo – z pominięciem Naczelnego Wodza i władz państwowych Rzeczypospolitej Polskiej. Większość korpusu oficerskiego tej armii wywodziła się z Armii Czerwonej. Na ziemiach wschodnich, przemocą włączonych ponownie w skład ZSRS, wielu Polaków zgłaszało się do tych jednostek, chcąc uniknąć wcielenia wprost do Armii Czerwonej bądź wywiezienia w głąb ZSRS. Na ziemiach Polski centralnej (na zachód od Bugu) wielu z nich zostało przymusowo wcielonych do jednostek tej armii.

Początkowo jednostki 2 Armii zostały przez ZSRS włączone w skład sowieckiego 1 Frontu

Białoruskiego. Następnie – w skład 1 Frontu Ukraińskiego. W kwietniu 1944 roku armia liczyła 89 tys. żołnierzy i oficerów. Wtedy także została skierowana do udziału w operacji berlińskiej Armii Czerwonej. Forsowała Nysę Łużycką. Uczestnicząc w natarciu na kierunku drezdeńskim, stoczyła m.in. bitwę pod Budziszynem, gdzie na skutek tragicznych i często niedorzecznych decyzji dowództwa (gen. K. Świerczewskiego) poniosła olbrzymie straty. W maju 1945 r. armia uczestniczyła w działaniach na terenie Czechosłowacji, kończąc operacje bojowe w okolicach Pragi.

Gloryfikację 2 Armii, bezprawnie stworzonej przez Związek Sowiecki (poza działaniami militarnymi przeciw Niemcom wykorzystanego także do realizacji celów politycznych, rozbieżnych z polską racją stanu), należy odróżnić od upamiętnienia losu żołnierzy, którzy w różnych okolicznościach znaleźli się w szeregach tego związku operacyjnego. Władze sowieckie uniemożliwiły im dostęp do jednostek Wojska Polskiego, podległych władzom Rzeczypospolitej Polskiej, nie pozwalając na ich odtworzenie i działania na zajętych przez ZSRS ziemiach RP.

Uczestnictwo w działaniach zbrojnych przeciw Niemcom było zgodne z oczekiwaniami większości zwykłych żołnierzy. Natomiast jako zwyczajni żołnierze nie mieli oni wpływu ani na oblicze polityczne tych jednostek, ani na kształt prowadzonej przez aparat polityczno-wychowawczy indoktrynacji, a w końcu na sposób wykorzystania ich walk z Niemcami w propagandzie komunistów i w polityce międzynarodowej Związku Sowieckiego.

W związku z powyższym, gdyby samorządom zależało na upamiętnieniu w nazwach ulic żołnierzy tych jednostek, możliwa jest (za pomocą nowej uchwały) zmiana nazwy na następujące warianty:

- ul. Żołnierzy 2 Armii Wojska Polskiego
- ul. Żołnierzy 2 AWP
- ul. Żołnierzy II Armii Wojska Polskiego
- ul. Żołnierzy II AWP

W ocenie Instytutu Pamięci Narodowej – Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu tak sformułowane nazwy nie będą w sprzeczności z normami art. 1 Ustawy o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744).

(mkkr)